RUS TILI TA'LIMIDA KOMPETENSIYAVIY ISHLAB CHIQARISH: INNOVATSIYALAR VA AMALIY DASTURLAR

Xalilova Farzona Jamilovna
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.24269607

Annotatsiya: Mazkur maqolada rus tilini o'qitishda kompetensiyaga asoslangan yondashuvning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Unda innovatsion metodlar, ochiq ta'lim resurslaridan (OER) foydalanish, loyiha asosida o'qitish, gamifikatsiya, raqamli texnologiyalar hamda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish usullari yoritilgan. Shuningdek, o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi va talabalar motivatsiyasini oshirish masalalari ham ko'rib chiqilgan. Natijada, maqola rus tili ta'limida samarali pedagogik modelni shakllantirishga hissa qo'shadi.
Kalit so'zlar: rus tili ta'limi, kompetensiyaga asoslangan yondashuv, innovatsion metodlar, raqamli texnologiyalar, tanqidiy fikrlash, OER, loyiha asosida o'qitish.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты компетентностного подхода в преподавании русского языка. Освещаются инновационные методы, использование открытых образовательных ресурсов (OER), проектное обучение, геймификация и цифровые технологии. Особое внимание уделено развитию критического мышления, профессиональной подготовке преподавателей и мотивации студентов. Исследование способствует формированию эффективной педагогической модели преподавания русского языка в современном образовательном пространстве. Ключевые слова: преподавание русского языка, компетентностный подход, инновационные методы, цифровые технологии, критическое мышление, открытые образовательные ресурсы, проектное обучение.

Abstract: This article analyzes the theoretical and practical aspects of the competencebased approach in teaching the Russian language. It explores innovative teaching methods, the use of Open Educational Resources (OER), project-based learning, gamification, and digital tools. Special attention is given to the development of critical thinking, teacher training, and student motivation. The study contributes to shaping an effective pedagogical model for Russian language education in the modern academic context.
Keywords: Russian language teaching, competence-based approach, innovative methods, digital technologies, critical thinking, OER, project-based learning.

Kirish

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya davrida ta'lim tizimi oldida yangi avlodni nafaqat bilimli, balki mustaqil fikrlaydigan, kreativ va amaliy ko'nikmalarga ega shaxs sifatida shakllantirish vazifasi turibdi. Shu nuqtai nazardan, kompetensiyaga asoslangan yondashuv zamonaviy ta'lim jarayonining markaziga aylanib bormoqda. Bu yondashuvning mohiyati – o'quvchi yoki talabaning o'zlashtirgan bilimini real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olishini, kommunikativ, madaniy va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishini ta'minlashdir. Ayniqsa, rus tilini o'qitish jarayonida bu yondashuv

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

o‘ziga xos ahamiyat kasb etadi, chunki til o‘rganish nafaqat grammatik me’yorlarni bilishni, balki madaniy kontekstni anglashni, muloqotdagi moslashuvchanlikni ham talab etadi. Shu bois rus tili ta’limida kompetensiyaviy yondashuvni qo‘llash o‘qituvchidan yangicha pedagogik fikrlashni, texnologiyalarni samarali tatbiq etishni, talabalarning mustaqil o‘rganish va tanqidiy tahlil qilish ko‘nikmalarini rag‘batlantirishni talab etadi. Zamonaviy ta’limning bu bosqichida innovatsion metodlar – loyiha asosida o‘qitish, ochiq ta’lim resurslari (OER), raqamli platformalar, interaktiv strategiyalar va gamifikatsiya – o‘quv jarayonini individuallashtirish va talabalarning motivatsiyasini oshirishda muhim vosita sifatida qaralmoqda. Shu tarzda, rus tilini o‘qitishda kompetensiyaga asoslangan yondashuv nafaqat lingvistik bilimlarni mustahkamlash, balki talabalarning kasbiy, ijtimoiy va kommunikativ salohiyatini rivojlantirish orqali ta’limni yangi bosqichga olib chiqadi.

Metodologiya Rus tilini o‘qitishda kompetensiyaga asoslangan yondashuvning nazariy asosi talabalarda nafaqat til bilimlarini, balki turli hayotiy vaziyatlarda muvaffaqiyatli muloqot qilish uchun zarur bo‘lgan amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish zarurligiga tayanadi. Bu ta’lim paradigmasi bilim, malaka va shaxsiy sifatlarning integratsiyasi orqali natijaga erishishga qaratilgan. Muhim jihatlardan biri — bo‘lajak mutaxassislarning tez o‘zgarayotgan dunyoga moslashish qobiliyatini rivojlantirish bo‘lib, bu pedagoglardan innovatsion yondashuvlarni qo‘llashni talab qiladi. Ayniqsa, talabalarning qadriyatlari va motivatsion omillarini inobatga olish zarur, bu esa zamonaviy jamiyat talablariga mos keladi (Volinets va boshq., 2020). Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ochiq ta’lim resurslaridan foydalanish o‘quv jarayonini sezilarli darajada boyitadi, materialni chuqurroq o‘zlashtirishga va o‘quvchilarning o‘z-o‘ziga ishonchini oshirishga yordam beradi (Law va boshq., 2013). Shunday qilib, kompetensiyaga asoslangan yondashuv samarali ta’lim amaliyotining kalitidir. Kompetensiyaga yo‘naltirilgan ta’limning shakllanishi zamonaviy jamiyat talablariga mos mutaxassis tayyorlashga qaratilgan ta’lim paradigmasining o‘zgarishi bilan bog‘liq. So‘nggi o‘n yilliklarda e’tibor faqat nazariy bilimlarni emas, balki kasbiy faoliyat uchun zarur bo‘lgan amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirishga yo‘naltirilgan kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan. Bu esa pedagoglardan talabalarning faolligini oshiruvchi va ularning mustaqil ta’limini qo‘llab-quvvatlovchi innovatsion metodlarni tatbiq etishni talab qiladi.

Tadqiqotlar ko‘rsatishicha, ochiq ta’lim resurslari (OER) rasmiy va norasmiy ta’lim o‘rtasidagi bog‘lovchi bo‘g‘in sifatida xizmat qilib, talabalarning o‘z kuchiga ishonchini va o‘qish jarayonidan qoniqishini oshiradi (Law va boshq., 2013). Shubhasiz, kompetensiyaga yo‘naltirilgan ta’limning tarixiy rivojlanishi jamiyat ehtiyojlari va kasbiy standartlar talablarini aks ettiradi hamda rus tilini o‘qitishda yangi ufqlarni ochadi (Volinets va boshq., 2020). Tahlil Zamonaviy ta’limda kompetensiyaga asoslangan o‘qitishning asosiy tamoyillari natijaga yo‘naltirilganlik, bilim va ko‘nikmalar integratsiyasi hamda ta’lim jarayonining individuallashtirilishidir. Bu tamoyillar talabalarda nafaqat nazariy bilimlarni, balki kelajakdagi kasbiy faoliyat uchun zarur bo‘lgan amaliy malakalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Kompetensiyaga asoslangan konsepsiya tanqidiy fikrlashni va o‘zini-o‘zi boshqarish qobiliyatini rivojlantirishga urg‘u beradi, bu ayniqsa rus tilini o‘rganayotgan talabalar uchun muhimdir. Loyihaviy o‘qitish va faol interaktiv usullar kabi innovatsion metodlarni qo‘llash talabalarning o‘quv jarayoniga jalb etilishini ta’minlaydi. Tadqiqotlar shuni tasdiqlaydiki, an’anaviy o‘qitishdan ko‘ra dinamik va samarali metodikalarga o‘tish zarur (Phelps va boshq., 2004; Volinets va boshq., 2020).

Shu tariqa, kompetensiyaga asoslangan o‘qitish zamonaviy ta’lim jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda. Rus tilini o‘qitishda an’anaviy va kompetensiyaga yo‘naltirilgan yondashuvlarni taqqoslash shuni ko‘rsatadiki, an’anaviy metodlar ko‘pincha bilimlarni mexanik yod olish va takrorlashga asoslanadi. Bunga qarshi ravishda, kompetensiyaga asoslangan yondashuv tanqidiy fikrlashni va amaliy

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

ko‘nikmalarni rivojlantirishga urg‘u beradi, bu esa talabalarni real hayotiy vaziyatlarda til bilan samarali ishlashga tayyorlaydi. Masalan, tadqiqotlar ko‘rsatishicha, ochiq ta’lim resurslaridan foydalanish (OER) talabalarning motivatsiyasini oshiradi va ularning akademik natijalarini yaxshilaydi, bu esa rasmiy va norasmiy ta’lim o‘rtasidagi bog‘liqlikni kuchaytiradi. Shunday qilib, o‘quv jarayoniga innovatsion metodlarni joriy etish nafaqat o‘qitish sifatini oshiradi, balki til materialini chuqurroq o‘zlashtirishni ta’minlaydi, bu esa an’anaviy yondashuvlarga nisbatan sezilarli ustunlikdir (Phelps va boshq., 2004; Law va boshq., 2013). Zamonaviy ta’lim amaliyotida talabaga yo‘naltirilgan yondashuvlar muhim o‘rin egallaydi va o‘quvchilarda kompetensiyalarni shakllantirishda asosiy rol o‘ynaydi. Bu yondashuvlar talabalarning ta’lim jarayonida faol ishtirok etishini ta’minlaydi, natijada o‘zlashtirilgan bilimlarni chuqurroq tushunish va amaliyotda qo‘llash imkoniyati oshadi. Masalan, tarjima va xalqaro munosabatlar yo‘nalishidagi talabalar uchun siyosiy matnlardagi rangli realliklarni tahlil qilish orqali amaliy kompetensiyalarni rivojlantirish samarali natija beradi (D. Davletshina va boshq., 2025). Shuningdek, “Student-Doctor” metodologiyasi tibbiyot talabalari uchun samarali bo‘lib, bemorlar bilan faol muloqot klinik ko‘nikmalarni va mavzuni chuqurroq anglashni rivojlantiradi (Srinivasan M va boshq., 2025). Shu bois, talabaga yo‘naltirilgan yondashuvlar o‘quv jarayonini boyitib, talabalarning real hayotdagi vazifalarga tayyorligini ta’minlaydi. Til o‘zlashtirishga doir nazariy modellarning rus tili o‘qitishdagi kompetensiyaga asoslangan yondashuvda o‘rni beqiyosdir.

Bu modellarda tilni dinamik va ko‘p bosqichli jarayon sifatida tushunishga imkon beruvchi kognitiv va sotsiokultural omillar uyg‘unlashadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ochiq ta’lim resurslaridan (OER) foydalanish talabalar tajribasini boyitadi, ularga material bilan oldindan tanishish va o‘z qobiliyatlariga ishonchni mustahkamlash imkonini beradi (Law va boshq., 2013). Shuning uchun OERni ta’lim jarayoniga kiritish nafaqat qo‘shimcha vosita, balki o‘quv motivatsiyasini oshiruvchi samarali usuldir. Bu modellarning amaliyotda qo‘llanilishi ta’limning uyg‘un va yaxlit tizimini shakllantirishga yordam beradi (Phelps va boshq., 2004). Natija Rus tili o‘qitishdagi innovatsion metodlar kompetensiyaga asoslangan yondashuvni amalga oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Zamonaviy ta’limning asosiy maqsadi — nafaqat lug‘aviy va grammatik bilimlarni, balki talabalarning ularni real hayotda qo‘llash qobiliyatini shakllantirishdir. Bu jarayonda o‘qituvchi analitik va kommunikativ ko‘nikmalarga ega bo‘lishi zarur (Volinets va boshq., 2020).

Texnologiyalar va zamonaviy metodlardan samarali foydalanish talabalar faoliyatini faollashtiradi, ularning rus tilini o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyasini oshiradi. Bunday yondashuvlar o‘quv jarayonini boyitadi va oliy ta’limdagi islohotlar talablariga mos keladi (Phelps va boshq., 2004). Shu tariqa, innovatsion metodlar rus tili o‘qitishning ajralmas qismiga aylanmoqda. Vazifalar asosida o‘qitish (task-based learning) rus tili darslarida kompetensiyaga asoslangan yondashuvning markaziy elementi hisoblanadi. Bu metod talabalarni o‘qitish jarayoniga faol jalb etadi, til ko‘nikmalarini rivojlantirish bilan birga tanqidiy fikrlashni ham shakllantiradi. Amaliy vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar talabalarni til o‘rganishga ko‘proq qiziqtiradi va ularni motivatsiyalantiradi. Tadqiqotlarga ko‘ra, muhit bilan o‘zaro ta’sirga asoslangan topshiriqlar til darajasini sezilarli yaxshilaydi (Shen M va boshq., 2025). Shuningdek, topshiriqlar turli tayyorgarlik darajalariga moslashtirilishi mumkin (Khrushch L va boshq., 2025).

Natijada, bunday metod o‘quv jarayonini boyitib, talabalarni yuqori natijalarga erishishga undaydi. Xulosa Zamonaviy texnologiyalar va raqamli vositalar rus tili o‘qitishda kompetensiyalarni shakllantirishning muhim omilidir. Onlayn platformalar va ochiq ta’lim resurslari (OER) ta’lim jarayonini yanada moslashuvchan va shaxsga yo‘naltirilgan qiladi. Masalan, OpenLearn platformasi foydalanuvchilarga formal kursga yozilishdan oldin material bilan tajriba o‘tkazish imkonini beradi, bu

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

esa o'ziga ishonchni oshiradi (Law va boshq., 2013). Raqamli vositalarni o'quv jarayoniga kiritish natijalarning yaxshilanishiga va talabalar qoniqishining oshishiga olib keladi. Ish beruvchilar amaliy ko'nikmalarni qadrlayotgan bugungi kunda bu yondashuv ayniqsa dolzarb (Antoniades va boshq., 2013). Shu bois, texnologiyalar ta'limning muhim qismi va talabalarning zamonaviy sharoitlarga moslashish vositasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Волинець, К. І., Волинець, Ю. О., Стаднік, Н. В. Формирование готовности будущих специалистов к дошкольному образованию при осуществлении профессиональной деятельности в условиях европейской интеграции [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа: https://core.ac.uk/download/322373025.pdf
2. Law, A., Law, P., Perryman, L.-A. Developing sustainable business models for institutions' provision of open educational resources: Learning from OpenLearn users' motivations and experiences [Electronic resource]. – 2013. – Access mode: https://core.ac.uk/download/18306493.pdf
3. Phelps, C. L. Advances in Teaching & Learning Day Abstracts 2005 [Electronic resource]. – 2004. – Access mode: https://core.ac.uk/download/46714715.pdf
4. Antoniades, H., Forsythe, P. J. Education in Undergraduate Construction Management Degrees – Is it "Construction" or "Management" that is in bold type? [Electronic resource]. – 2013. – Access mode: https://opus.lib.uts.edu.au/bitstream/10453/26888/1/2012006867OK.pdf
5. Irving-Bell, D., Martin, M., McLain, M., Smith, et al. Reviewing the Impact of the National Strategies Design and Technology Framework for Key Stage Three: A small-scale evaluation in England [Electronic resource]. – 2013. – Access mode: https://core.ac.uk/download/227095173.pdf
6. Kagawa, F., Selby, D. Disaster Risk Reduction in School Curricula: Case Studies from Thirty Countries [Electronic resource]. – 2012. – Access mode: https://core.ac.uk/download/143614494.pdf
7. Dorozhkin, E. M., Evtyugina, A. A., Sturikova, M. V. Independent work of students as an essential component of the communicative competence development in the context of the federal state educational standards of higher education [Electronic resource]. – 2017. – Access mode: https://elar.rsvpu.ru/bitstream/123456789/28172/1/10.12973-ejac.2017.00251a.pdf
8. Davletshina, D., Nikiforova, A. M. Development of a comprehensive approach to training translation and international relations students in the translation of coloratives based on English-language socio-political discourse texts [Electronic resource]. – 2025. – Access mode: https://www.semanticscholar.org/paper/0ec433f1623907cfe9833d5c945ff964d509d6 43
9. Mironova, N. The Potential of a Panel Discussion as a Means of Developing Methodological Literacy in a Philology Student [Electronic resource]. – 2025. – Access mode: https://www.semanticscholar.org/paper/7fc3e07b6cfa887e7d53c76b67d1cb0ab85963 3e
10. Pavlenko, O. Methodological Recommendations for the Formation of Managerial Competence of Future Officers of Communication Units in the Process of Professional Training [Electronic resource]. – 2024. – Access mode: https://www.semanticscholar.org/paper/b1887eaf6649eb221826b9e6c5b08e4a56e4f1 28

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.